

Հովհաննես Թումանյան

Մի կաթիլ մեղրը

Մի գյուղացի իրենց գյուղում
Խանութ սարքել, բան էր ծախում:
Օրվան մի օր մոտիկ գյուղից,
Մահակն ուսին, շունն ետևից

Ներս է մտնում մի զրո չոբան.
Բարի օր քեզ, ա՛յ խանութպան,
Մեղրը շունե՞ս,
Մի քիչ տաս մեզ:
Ունեմ, ունեմ, չոբան ախպեր.

Ամանդ ո՞ր է, ամանըդ բեր,
Ինչ տեղից որ ինքդ կուզես,
Էս սրհաթին քաշեմ տամ քեզ:

Էսպես հանգիստ, էսպես սիրով,
Մեղրից անուշ լավ խոսքերով

Մեղր են քաշում. մին էլ հանկարծ
Մի կաթ մեղրը ծորում է ցած:
Տը՛գգ, էն կողմից մի ճանճ գալի,
Էս կաթիլին վեր է գալի:
Ճանճի վրրա, թարուն-թարուն,

Էս խանութի տիրոջ կատուն
Դուրս է ցատկում,
Թաթով զարկում...

Բայց հենց կատվի ցատկելու հետ
Հովվի շունը իսկույն նեթ

Հաֆ է անում,
Վեր է կենում,
Խեղճ փխսիկին
Դընում տակին,
Ձեռաց խեղդում

Ու շրպըրտում:

Խեղդե՛ց, խեղդե՛ց, վա՛յ, իմ կատուն,
Ա՛յ սատկես դու, շան որդու շուն,-
Բարկանում է խանութպանը
Ու ձեռն ընկած մոտիկ բանը

Տուր՝ թե կտաս շան ճակատին,
Շուռ է տալի կատվի կողքին:

Վա՛յ, ձեզ մատա՛ղ, ասլան շունրս,
Իմ ապրո՛ւստրս, տե՛ղրս, տո՛ւնրս...
Տունըդ քանդվի, ա՛յ խանութպան,

Անխիղճ, լիրբ, չար, ֆրլան–ֆրստան,
Ո՞նց թե դու իմ շանը զարկե՛ս,
Դե, զարկելը հիմի դու տես...
Գոռում է մեր աժդահակը,
Մեծագլուխ իր մահակը

Ետ է տանում ու ցած բերում,
Խանութպանին շենքում փրոում:

Ըսպանեցի՛ն... հա՛յ, օգնությո՛ւն...
Ու թաղից թաղ, ու տանից տուն
Ձեն է տալի մեկը մյուսին.

Հա՛յ, օգնությո՛ւն... ըսպանեցի՛ն...
Վերի թաղից, ներքի թաղից,
Ճամփի վրրից, գործի տեղից,
Ճիչով, լալով,
Հարայ տալով,

Էլ հերն ու մեր.
Քիր ու ախպեր,
Կին, երեխեք,
Ընկեր տրդեք,
Չոքանչ, աներ,

Քավոր, սանհեր,
Քեռի, փեսա...
Ինչ իմանաս էլ՝ ո՛վ է սա,
Գալիս են ու անվերջ գալիս,
Ով գալիս է՝ տուր թե տալիս.

Տո՛, կոպիտ արջ, տո՛, վայրենի,
Էս տեսակ էլ բա՞ն կրլինի.
Դու առուտուր եկար անես,
Թե՞ իր շենքում մարդ ըսպանես...

Մին ասում են՝ տասը գարկում,

Աղցան անում, մեջտեղ ձրգում,
Իր շան կողքին երկար ու մեկ:

Դե՛, ձեր մեռելին եկեք տարեք:
Ու էստեղից բոթը գրնում,
Գրնում մոտիկ գյուղն է հասնում.

Հե՛յ, օգնեցե՛ք,
Մեռած հո չեք,
Ըսպանեցին մեր գյուղացուն...

Ինչպես շրնաճանճի մի բուն
Քանդես, թողնես,

Էն ճանճի պես
Ամբողջ գյուղով օրդու կապում,
«Բու՛հ» են անում, դուրս են թափում
Ամեն մինը առած մի բան.

Որը ձեռին մի հրացան,
Որը եղան, ցաքատ կամ սուր,
Որը թի, բահ, որը շամփուր,
Որը կացնով, որը փետով,
Որը ձիով, որը ոտով,
Որն անգրտակ, որը բոբիկ

Դեպի դուշման գյուղը մոտիկ:
Տո՛, էսպես էլ անիրավ գյո՛ղ.
Ոչ խիղճ ունեն, ոչ ահ-երկյուղ.
Մարդ գրնում է առուտուրի,
Հավարվում են՝ քաշում սրբի:

Թո՛ւ ձեր գեղին, միջի մարդին,
Ձեր նամուսին, ձեր աղաթին...
Գրնա՛նք, զարկե՛նք,
Չարդե՛նք, կրակե՛նք...
Հա՛յ, հո՛ւյ, հառա՛ջ, դե՛ ձեզ տեսնե՛մ...

Ու դուրս եկան իրարու դեմ,
Հա՛ գարկեցին ու գարկեցին,
Կոտորեցին, կըրակեցին,
Ինչքան ավել կոտորեցին,
Էնքան ավել կատաղեցին,

Չարդեցին իրար,
Չընչեցին իրար,
Կորան, գընացին
Գետնին հավասար:

Դու մի՛ ասիլ, մեկը մեկից

Էսքան մոտիկ, սահմանակից
Էս գյուղերը հարկ են տալի
Ամեն մինը մի արքայի:
Մի տերության թագավորը,
Երբ լսում է Էս բոլորը,

Արձակում է հրրովարտակ
Ժողովըրդին իր հրպատակ.
Հայտնի լինի մեր տերության,
Զինվոր, բանվոր, ազնրվական
Ամեն շարքին

Ու աշխարհքին,
Որ անօրեն ու դավաճան
Մեր դրացի ազգը դաժան,
Երբ մենք քընած էինք սիրով,
Մեր սահմանը մըտավ գոռով,

Ու կոտորեց սուրը ձեռին
Մեր սիրելի գավակներին:
Արդ, սրբահար ու հրրակեց
Մեր որդիքը կանչում են մեզ,
Եվ մենք, ընդդեմ մեր իսկ կամքին,

Պատվեր տրվինք մեր բանակին,
Թընդանոթով մեր ավերող
Ու աստուծով մեծակարող,
Հանուն արդար ու սուրբ ոխի
Մըտնի հողը մեր ոսխի:

Մյուսը նույնպես իրեն հերթին
Գըրեց գործին, ժողովրդին.
Մարդկանց առաջ և աստըծու,
Բողոքում ենք մեր դըրացու
Վարմունքի դեմ և չար, և նենգ,

Որ ոտքելով ամեն օրենք,
Բորբոքում է կըռիվ ու վեճ
Հին հարևան ազգերի մեջ,
Քանդում սիրո դաշը կապած:
Արդ՝ ականա մենք ըստիպված,

Հանուն պատվի, արդարության,
Հանուն թափված անմեղ արյան,
Հանուն ազատ մեր աշխարհիքի,
Հանուն աստծու և իր փառքի
Բարձրացնում ենք մեր ձայնն ահա

Ու մեր սուրը նորա վրրա:
Ու ըսկսեց կըռիվն ահեղ:

Շոինդ, որոտ էստեղ, էնտեղ:
Կրրակն ընկավ շեն ու քաղաք,
Արյուն, ավեր, ճիշ, աղաղակ,

Ամեն կողմից սարսափ ու բոթ,
Ամեն կողմից մեռելի հոտ...
Ամառ, ձրմեռ,
Ողջ տարիներ
Մըշակն անբան,

Դաշտերն անցան,
Ու, կրոփն չըդադարած,
Սովը եկավ համատարած:
Սովը եկավ սովի հետ ցավ,
Ծաղկած երկիրն ամայացավ...

Իսկ մնացած մարդիկ իրար
Հարցնում էին սարսափահար,
Թե ո՞րտեղից արդյոք ծագեց
Էս ընդհանուր աղետը մեծ:

1909